

Bijlage 2 bij Jaarprogramma Kennis Zuid-Holland 2024

Programma ToekomstAgenda 2024

Dit overzicht bevat een korte beschrijving van toekomstonderzoeken die lopen in 2024.

Thema 1 - Stikstof en waterkwaliteit

Doel van het onderzoek is het vergaren van kennis en inzichten over de inhoudelijke relatie tussen natuur, stikstofbelasting en waterkwaliteit in specifieke Zuid-Hollandse context. In het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied ligt de nadruk op gecombineerde aanpak van water-, natuur- en klimaatvraagstukken. Een integrale benadering is vereist, waarbij maatregelen elkaar moeten versterken of tenminste eenzijdige focus op een van de doelen niet moet leiden tot verslechtering op een ander vlak.

Hoofdvraag:

De hoofdvraag van het onderzoek is gericht op de inhoudelijke relatie tussen natuur, stikstofbelasting en waterkwaliteit (chemisch en ecologisch).

Onderzoeksfocus:

De focus ligt op de interactie tussen maatregelen voor stikstof enerzijds en waterkwaliteit anderzijds. Hoe kunnen deze elkaar versterken of juist beperken (integrale benadering)?

Relevantie:

Dit onderzoek betreft problematiek op landelijke schaal. Veel vraagstukken hebben een generiek karakter, maar de opgaven voor natuur, stikstof, landbouw en waterkwaliteit en waterkwantiteit kennen, mede door de regionale bodem- en watersysteemkenmerken en sectorsamenstelling, specifieke Zuid-Hollandse kenmerken. Door aan te haken bij lopende initiatieven in Zuid-Holland, kan theoretisch onderzoek direct gekoppeld worden aan vragen, problemen en lopende maatregelen uit de praktijk.

Thema 2 - Nimby's van de toekomst

Naar een afbakening, afwegingskader en Zuid-Hollandse werkwijze voor datgene wat we collectief denken te willen, maar nog niet kennen - en individueel niet zien zitten.

NIMBY staat voor "Not In My Backyard" en verwijst naar mensen die zich verzetten tegen de plaatsing van bepaalde faciliteiten of projecten in hun directe omgeving, ook al kunnen deze projecten van algemeen belang zijn. Het faciliteren van NIMBY's in Zuid-Holland kan een uitdagende taak zijn, omdat het vereist dat er een evenwicht wordt gevonden tussen de behoeften van de gemeenschap en de wensen van individuele burgers.

Voorlopige onderzoeksvraag:

Hoe kunnen we afwegen welke Nimby's we in Zuid-Holland faciliteren om de nodige transities mogelijk te maken en hoe kunnen we draagvlak daarvoor organiseren?

Een van de deelvragen is: Wat kunnen we leren als we terugkijken en hoe kunnen we naar voren kijken?

Toegevoegde waarde onderzoek:

Er is al interessant materiaal uit eerdere studies (bijv. MINT). Ook is buiten PZH al e.e.a. gepubliceerd over sociaal-psychologische aspecten van Nimby. Het gaat er nu om expliciet het gesprek over schaarste aan ruimte, enorme maatschappelijke opgaven en de noodzaak tot keuzes met

onvermijdelijk Nimby-aspect te kunnen gaan voeren vanuit een heldere inzet en houding als provincie.

Thema 3 - Toeristische bestemmingen in economische, ecologische en sociaal-maatschappelijke balans

- Aanleiding: forse groei buitenlands toerisme komende jaren + groei aantal inwoners + groei binnenlands toerisme zorgt voor druk op bestemmingen in Zuid-Holland.
- Naast economische impact meer aandacht voor sociaal-maatschappelijke en ecologische impact => Bestemmingen in Balans
- Toerisme wil een netto positieve impact hebben op inwoners en de leefomgeving => vraagt impact meten en tijdig maatregelen nemen indien bestemming uit balans raakt.
- Toerisme in Balans is een relatief nieuw onderwerp en op de kaart gezet door een rapport van de RLI. Hierin staat dat overheden zich bewuster moeten zijn van de groei van toerisme en meer regie zouden moeten voeren.

Onderzoeksvraag:

Hoe kan in kaart worden gebracht of bestemmingen in Zuid-Holland in balans zijn op korte en (middel)lange termijn?

Hiervoor zijn een aantal relevante deelvragen nodig zoals welke indicatoren te gebruiken, hoe komen we tot waardering van de meetgegevens, wat zijn prognoses op de (middel)lange termijn en welke handelingsperspectieven zijn er om met disbalans om te gaan?

Toegevoegde waarde onderzoek:

- Komen tot uniforme meetmethoden en afwegingskaders om balans van bestemmingen in Zuid-Holland te bepalen.
- Inzicht geven in de huidige stand van zaken door een 0-analyse van enkele Zuid-Hollandse regio's als startpunt voor beleid en regionale uitvoeringsagenda's.
- Bijdragen aan het bewustzijn over een integrale balans van toerisme (niet alleen economisch, maar ook ecologische en sociaal-maatschappelijk).
- Gespreksbasis met het externe netwerk over de toekomstige ontwikkelrichting van toerisme in Zuid-Holland.

Thema 4 - Effect van ontwikkelingen in de productiewijze binnen de land- en tuinbouw

Gegeven: in de afgelopen twee decennia hebben er grootschalige veranderingen plaatsgevonden op gebied van productiewijzen binnen de land- en tuinbouw.

Voorlopige onderzoeksvraag:

Wat gaat de impact van de veranderingen in productiewijzen in de afgelopen jaren in de land- en tuinbouw op de toekomstige productiemethoden zijn?

Deelvragen 1 "het verleden"

- 1) Hoe zijn de productiewijzen veranderd in de afgelopen twee jaar in zowel de landbouw als ook de tuinbouw?
- 2) Wat is het effect van deze veranderingen op de productieoutput?
- 3) Wat is het effect van deze veranderingen op het ruimtegebruik?

- 4) Wat is het effect van deze veranderingen op de voedselkwaliteit?
- 5) Wat is het effect van deze veranderingen op duurzaamheid?
- 6) Welk effect heeft schaalvergroting gehad op de bedrijfseconomische aspecten van land- en tuinbedrijven?

Deelvragen 2 “de toekomst”

- 1) Welke veranderingen zullen impact hebben op de land- en tuinbouw in de toekomst?
- 2) Wat is de impact van deze veranderingen op de toekomstige productiemanieren?
- 3) Wat is het effect van deze verwachte toekomstige veranderingen op productieoutput, ruimtegebruik, voedselkwaliteit en duurzaamheid?

Toegevoegde waarde onderzoek:

- Faciliteert het onderzoek naar een mogelijk voedselbeleid voor de provincie Zuid-Holland.

Thema 5 - Effectieve subsidieverstreking voor grote maatschappelijke opgaven en transities

- PZH heeft veel subsidieregelingen. Ong. 1/3 van de begroting wordt door middel van subsidies uitgegeven. Echter, tonen meerdere Rekenkameronderzoeken aan dat overheden onvoldoende aandacht hebben voor de effectiviteit van subsidiegelden.
- Daarnaast staan overheden voor grote maatschappelijke opgaven en transities. Dat roept ook de nodige vragen op, bijvoorbeeld in hoeverre is het provinciaal instrumentarium geschikt voor deze opgaven en transities? Hoe zet je dit instrumentarium strategisch in?
- Dit inzicht is essentieel, omdat deze maatschappelijke opgaven en transities tot een andere manier van samenwerken leiden. Zo zetten overheden steeds vaker nieuwe financieringsvormen in om doelstellingen te behalen. Voorbeeld is de netwerksubsidie, waarbij meerdere partijen betrokken zijn. Echter, is in de praktijk weinig bekend over hoe dit kan worden geëffectueerd en waar de (juridische) grenzen liggen.

Onderzoeksvraag:

Is het mogelijk, en zo ja onder welke voorwaarden, om effectiviteit onderdeel te laten zijn van de rechtmatigheid van de subsidierelatie?

Focus op subsidies voor grote maatschappelijke opgaven en transities.

Deelvragen betreffen wanneer sprake van effectiviteit, knelpunten praktijk, juridische mogelijkheden om bij te dragen aan effectiviteit, aanbevelingen

Toegevoegde waarde onderzoek:

Er is in beperkte mate onderzoek gedaan naar de effectiviteit van subsidieverstreking. Het heeft daarom toegevoegde waarde om een reflectie op en herijking van subsidieverstreking als financieringsinstrument uit te voeren. Dit om vervolgens tot praktische handvatten voor het vergroten van de effectiviteit in de praktijk te komen.

Thema 6 - Acht kansen voor Zuid-Holland

Snelstudies zijn kortlopende onderzoeken van circa 8 weken waarin we in teamverband intensief aan kansen voor Zuid-Holland werken.

Snelstudies brengen vaart in het innovatieproces en dienen ter inspiratie. In een eerdere ronde leverde dit een aantal zeer gewaardeerde onderzoeken op waaronder “Acht kansen voor mobiliteit” De volledige lijst afgeronde studies staat op <https://kennis.zuid-holland.nl/snelstudie/>.

Recent is de snelstudie “OV verbreden naar publiek vervoer” afgerond.

Onderzoeksvraag:

In deze toekomstverkenning leggen we de lat hoger door te kiezen voor integrale grote vraagstukken: waar de provincie voor staat, meestal zal er een link met mobiliteit zijn.

Nieuw in deze ronde is ook dat de domeindirecteuren 4 of 5 keer per jaar de nieuwe snelstudie kiezen zodat het belang voor de provincie goed geborgd is.

De studie wordt vervolgens door medewerkers van de provincie uitgevoerd zodat de kennis intern opgebouwd wordt. Uiteraard worden de luiken wel zo veel mogelijk opengezet door samenwerkingen met gemeenten, andere provincies, bedrijven en organisaties.

Op dit moment wordt gewerkt aan de snelstudie “Heel Zuid-Holland fietst!” (voor de actuele stand <https://kennis.zuid-holland.nl/snelstudie/>)

Toegevoegde waarde onderzoek:

Korte studies naar relevante en actuele thema's die belangrijk zijn voor de provincie. Veelal in samenwerking met andere partijen (zoals mede-overheden en universiteiten). De resultaten worden breed uitgedragen via events en de resultaten worden online gepubliceerd (op kennis.zuid-holland.nl) en zijn zo voor iedereen toegankelijk.

Thema 7 - Toekomst van modellen en richtlijnen in omgevingsbeleid

We hebben drie publicaties over de effecten van richtlijnen en normen naar de gemeenten gestuurd: parkeerrichtlijnen, afstandsrichtlijnen en doorstromingsrichtlijnen. Achter deze richtlijnen zitten modellen die op voorhand 1 variabele uitverkiezen tot centrale variabele. Dit zijn modelsimplificaties die via een richtlijn tot wettelijke norm wordt verheven. De keuzes, aannames en data in het model zijn echter zelden aan democratische toetsing en discussie onderworpen. Omgevingsbeleid wordt steeds meer gedomineerd door modellen, richtlijnen en normen. Deze hebben grote impact op de provinciale opgaven. In de toekomst kunnen modellen door gebruik van AI steeds dominanter en tegelijkertijd minder inzichtelijk worden (black box, “computer says no”).

Onderzoeksvraag:

Welke kaders zijn nodig om de ontwikkeling rond modellen en richtlijnen voor omgevingsbeleid in goede banen te leiden?

Deelvragen o.m.: Wanneer is een model of richtlijn acceptabel voor beleid? Waar moeten modellen en richtlijnen aan voldoen? Kunnen we een richtlijn voor richtlijnen voor formuleren?

Toegevoegde waarde onderzoek:

Onlangs zijn twee boeken verschenen van een hoogleraar aan de VU en een professioneel modelleur over de inzet van modellen in beleid in het algemeen. Het resultaat daarvan gaan we in ons onderzoek toepassen op actuele en toekomstige casussen in provinciaal omgevingsbeleid. Daarmee kunnen we ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers helpen om modellen beter te beoordelen op hun merites voor omgevingsbeleid.